

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

תוכן

- א. ברשות מוכר מותר ברשות לוקח אסור.....2
- ב. המוליך פירות ממקום למקום מצאו חבירו ואמר לו תנם לי ואני אעלה לך פירות שיש לי באותו מקום אם יש לו פירות באותו מקום מותר ואם לאו אסור.....2
- ג. והחמרינן מעלים במקום היוקר כבמקום הזול ואינן הוששין ... ניהא להו דמגלו להו תרעא ... ניהא להו דמוזלי גביהו ... אדם חשוב שאני ... בגרוטאות כן ולא הניחו.....3
- ד. פרדיסא רב אסר.....4
- ה. ומודי רב בתורי דנפיש פסדייהו.....6
- ו. להנהו דשבשי שבשא הפוכו בארעא כי היכי דקני לכו גופא דארעא ואי לא הויא לכו כהלואה ואסור.....6
- ז. להנהו דמנטרי באגני פוקו הפוכו בבי דרי.....6
- ח. דכולי עלמא שקלי ארבעה ומסלקי לאריסא בניסן מר נטר להו עד אייר ושקיל שיתא ... ארעא לאריס משתעבד ... ומרווחנא להו בכמה.....7
- ט. רב מרי בר רחל משכן ליה ההוא נכרי ביתא הדר זבנה לרבא נטר תריסר ירחי שתא שקל אגר ביתא ... השתא כדיניהם עבדינן לך ... אנא נמי לא שקילנא מינך אגר ביתא עד דמסלקנא לך בזווי.....7
- י. דיהבי זווי אחמרא בתשרי ומבחרי לה בטבת ... אחמרא קא יהבי אחלא לא קא יהבי מעיקרא דחמרא חמרא דחלא חלא ההיא שעתא הוא דקמבחרי.....8
- יא. רבינא הוה יהיב זווי לבני אקרא דשנוותא ושפכי ליה טפי כופיתא ... מי שרי.....9
- יב. ארעא לטסקא משעבדא ומלכא אמר מאן דיהיב טסקא ליכול ארעא.....10
- יג. הני רבנן דיהבי זווי אכרנא דאינשי ומשעבדי בהו טפי ... מוהרקייהו דהני בטפסא דמלכא מנח ומלכא אמר מאן דלא יהיב כרנא לשתעביד למאן דיהיב כרנא.....13
- יד. ראית שאינו נוהג כשורה מנין שאתה רשאי להשתעבד בו.....13
- טו. האי מאן דיהיב זווי לחבריה למיזבן ליה חמרא ופשע ולא זבין ליה ... אפילו יין סתם נמי לא.....14
- טז. ואסמכתא לא קניא ... אם אוביר ולא עביד אשלם במיטבא.....15

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

דף עג.

א. ברשות מוכר מותר ברשות לוקח אסור

מי שיש לו סחורה¹ שנמכרת כאן בזול ובמקום אחר ביוקר, ואומר לו הבירו במקום הזול תנה לי כאן ואוליכנה למקום היוקר ואמכרנה שם, ואשתמש במעות עד זמן פלוני ואפרענה לך כפי מה ששונה שם. אם האחריות בהליכה על הלוקח אסור², אפילו אם משלם לו שכר פירחה והובלה³, שכיון שקיבל עליו הלוקח אחריות נעשית עליו הלואה מיד במקום הזול כפי מה ששונה שם, ומה שמוסיף לו לפורעה כבמקום היוקר בשביל המתנת המעות הוא.

ואם האחריות על המוכר מותר, שאין כאן הלואה עד שתימכר⁴ וכל מה שתימכר ביוקר ברשות בעלים ראשונים הוא, והוא שנותן לו שכר טרחו על הבאתה למקום היוקר⁵, שאם לא כן הרי טרחו ריבית מוקדמת.

ואם המוכר אדם⁶ חשוב שפוטרין ללוקח המכס בשבילו מותר אפילו אינו נותן לו שכר טרחו, שהמכס שהוא היה צריך ליתן, הוא שכר טרחו.

ב. המוליד פירות ממקום למקום מצאו חבירו ואמר לו תנם

לי ואני אעלה לך פירות שיש לי באותו מקום אם יש לו

פירות באותו מקום מותר ואם לאו אסור

¹ שו"ע ונו"כ קעג טו

² והרי זה אבק רבית שהרי הוא בדרך מקח וממכר. עיין ברית יהודה פרק כז הערה כא

³ ט"ז כה

⁴ ובשו"ע הרב יט כתב שצריך שיהיה אחריות על המוכר עד עת המכירה ולא רק בעת ההולכה

⁵ ועיין ש"ך ל שמשמע שצריך לשלם שכר מלא ובשו"ת אבקת רוכל ה משמע שמספיק דבר מועט, וכ"כ בט"ז

כדובשו"ע הרב יט ועיין ברית יהודה שם הערה כה

⁶ שו"ע ונו"כ שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

המוליך פירות⁷ ממקום הזול למקום היוקר, ומצאו חבירו במקום הזול ואמר לו תנם לי כאן ואני אתן לך שם פירות במקום היוקר לזמן פלוני, אסור⁸ שהרי זה כדין סאה בסאה שנתבאר לעיל שאסרו חכמים, כיון שבגלל המתנתו נותן לו את הפירות במקום היוקר⁹. אולם אם יש לו שם פירות מותר, שהרי מעכשיו קנאם חבירו בכל מקום שהם. אך¹⁰ אינו ממש כדין סאה בסאה אלא צריך שיהא לו כנגד כולן ואינו מועיל שיהיה לו רק מעט מאותו המין.

ג. והחמריז מעלים במקום היוקר כבמקום הזול ואינו חוששין ... ניחא להו דמגלו להו תרעא ... ניחא להו דמוזלי גבייהו ... אדם חשוב שאני ... בגרוטאות כן ולא הניחו

סוחרים¹¹ שדרכן להוליך סחורה ממקום הזול למקום היוקר, אם אחריות¹² הדרך בהבאה על נותני המעות, מותר¹³ להן לקבל המעות מבעלי בתים במקום היוקר ולהשתמש במעות זמן קבוע, על מנת ליתן להם לזמן פלוני תבואה כשער המקום הזול, כגון שסחורה נמכרת במקום זה ארבע במאה ובמקום הזול שש במאה מותר לסחור לקבל כאן מאה בכדי להביא ללקוח שש במאה ממקום הזול. ואפילו אין נותנין להם שכר טורח בהבאה, שהרי לא משום המתנת המעות מביאים הם למקום היוקר אלא משום שרוצים שיחזיקו אותם כסוחרים גדולים כשרואין אצלו מעות הרבה לקנות בהם, ומכירים אותו בעלי בתים שבמקום הזול ונותנין לו בהקפה ומשתכרים

⁷ שו"ע ונו"ב שם יז

⁸ 'בהוו"ד בביאורים ס"ק כ"ז ואם קיבל עליו כל האחריות מגניבה ואבידה יש מתירין בס"י קע"ו סעי' א' בהג"ה ויש לחלק בין אמר בלשון הלואה בין אמר בלשון שכירות

⁹ ט"ז כט

¹⁰ דרכ"ת שם צ בשם חידושי מהרא"ל ס"ק ל"ה

¹¹ שו"ע ונו"ב שם מז

¹² אחריות אונסין ועיין ברית יהודה פרק כז הערה ל

¹³ שאז בשעה שהוא לוקח התבואה במקום הזול עבור הלקח הרי זה כפורעו או, והרי אין כאן שום ריבית והוספה לנותן המעות, ומה שהיו אחריות המעות עד הנה על הסוחר, היינו משום שהיה הלואה אצלו להתעסק בהם, ומכאן ואילך מתחיל זמן הפירעון בלי שום תוספת ואחריות על המלוה. לבוש שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ה"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

אצלם. ועוד שבני מקום הזול כששומעין שאין אלו משתכרין עכשיו מוזלי עבזרם בפעם אחרת כדי שלא ימשכו ידיהם מלהרגיל אצלם, לפיכך נזח להם לטרוח ולהיות שלוחים להביא את הסחורה ממקום הזול למקום היוקר.

אבל אם היו גם אחריות על הסוחרים הרי סחורה ברשותם, ולא היה כאן פרעון עד הבאת הסחורה למקום היוקר והוא נותנה לו כשער הזול זה היה ודאי אסור. ויש מתירין אפילו אחריות הדרך על הסוחר המביא, ובלבד שיתן לו הבעל הבית שכר טרחו ועמלו, שאז מתחיל גם כן הפרעון בשעת לקיחת התבואה במקום הזול, שהרי מיד מתחיל שכר טרחן. ודווקא בסחורה כזו שהמסחר בה הוא תדיר כגון פירות וכדומה. אבל בסחורה אחרת כגון שברי מתכות שהנעשים בעסקאות חד פעמיות לא התירו¹⁴, אלא אם ישלם לו שכר טירחו, והכל לפי המנהג והמקום¹⁵ שביריד מכירות כל הסחורות נחשבות תדירות, וכן סחורות שרגילים למוכרם מדי שנה אפילו אינם תדירים¹⁶.

ולאדם חשוב שצריך לדקדק במעשיו, אפילו בתבואה אסור לעשות כן, שמא ילמדו ממנו להקל בריבית כי יחשבו זה לריבית, ואף על פי שטועין, יבואו להקל בריבית גמור ויתלו עצמן בזה.

ואם הסוחר מקבל חלק מהרווחים מותר בכל אופן¹⁷.

אם אחריות המעות בהליכה למקום הזול עד קניית הסחורה היא על בעל המעות מותר כדין פוסק אף אם אחריות הסחורה היא על הסוחר ומותר אפילו אם יתחייב לספק סחורה פחות משער הזול¹⁸.

ד. פרדיסא רב אסור

כבר התבאר לעיל דף סד. שהנותן מעות על הפין ומשאירו ביד המוכר כדי שיגדל ויגמר, יש אופנים שמותר, ויש אופנים שאסור.

¹⁴ דליכא גילוי תרעא ולא מוזלי גביהו כשאר סחורה, דמי שמוכר לו עכשיו אינו מוכר לו למחר, ופרקמטיא שלקחו היום אינו לוקח למחר.

¹⁵ חכמ"א כלל קלט ב

¹⁶ שהרי שייך טעם דמוזלי גביהו וטעם שיראה כסוחר גדול. סמ"ע ב

¹⁷ ברית יהודה שם סעיף י

¹⁸ ברית יהודה שם סעי' יב משו"ת רע"א נב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

מותר¹⁹ להקדים מעות עבור פירות מסויימים²⁰, שעתה הם קטנים ויתנם לו המוכר לכשיגדלו²¹. י"א²² שכל ההיתר הוא דווקא אם נותן המוכר לקונה את אותן הפירות²³, ואם לא גדלו או שנפסדו מפסיד הלוקח. ויש חולקים²⁴ על זה וסוברים שמותר גם אם מקבל עליו המוכר אחריות. והלכה כדעה ראשונה.

והמוכר לחבירו²⁵ חלב שעזיו חולבות או דבש שרודה מכוורתו או הצמר שגוזזו מרחלותיו בסכום מסוים לפי מדה מסוימת והוא פחות ממחיר השוק אסור²⁶. אך אם אומר לו שמוכר בסכום מסוים כל החלב שיחלוב, או כל הדבש שירדה, או כל הצמר שיגוזז הן רב הן מעט, מותר²⁷.

אולם אסור²⁸ למכור ולקנות פרי הפרדס קודם שיגמר ויתבשל בדבר ידוע, כדי לשקבלם אחר שיתבשלו כדי שיקדים המעות, ואפילו נעשו כבר סמדר או בוסר אסור²⁹, מכיון שיש הפרש רב במחיר בין פרי גמור לפרי שאינו גמור, שמה שמוכר עכשיו בעודו סמדר או בוסר בעד עשרה יהיה שוה בעת הבציר עשרים, וניכר התוספות, ונמצא מיחזי כל התוספות בשביל ההקפה אף על פי דממילא קא רבו³⁰. ועוד יש לחלק בין פרדס לכולם, דשאני

¹⁹ שו"ע ונו"ב יו"ד קעג ח

²⁰ ע"י בחידושי מהרא"ל ס"ק י"ח שב' דבמור לא נזכר תיבת אלו רק עשר דלועין והמחבר הוסיף תיבת אלו והוא תלוי בפלוגתא דלהרמב"ם צ"ל אלו ולהתוס' אצ"ל אלו דוקא ובסוף דבריו כ' וכן מ"ש ב"י בשם הגמ"ר שצ"ל אלו דוקא לא מצאתי בהגמ"ר כן וסיים בצ"ע

²¹ כיון שמחשיבים אותם כאילו הוו בידו כיון דממילא קא רבו, וגם כבר התחילו לגדול קצת שישנן בעולם וקנאן. ועיין ברית יהודה פרק כה הערה ב שדייק המשמע שאין כאן חשש יוקרא וזולא אלא שראה כרביט מחמת שנתן דמי קטנים ולבסוף מקבל גדולים.

²² ב"י בשם הגמ"ר עיין ט"ז ס"ק יג וש"ך ס"ק ב

²³ ובגידולי תרומה ח"ה אות ד הקשה למה לא יכול ליתן אחריהם מדין מה לי הן מה לי דמיהן

²⁴ מובא במאירי.

²⁵ שו"ע ונו"ב שם ט

²⁶ שהרי אינו בידו והוי כאין לו ועיין ברית יהודה שם הערה ד הביא מחלוקת ראשונים אם מוכר רק מעט חלב והוא הנמצא כבר בדדי הבהמה, ועיין בלבוש שכתב "גיזה וחלב הגדלים אח"כ אינו גדל מכח מה שהיה בבהמה בשעת המקח, דהא כי שקלת להאי כוליה לגמרי אתי אחרינא ואין זה תלוי בזה, הילכך מה שניתוסף לאו בידו חשבינן ליה, אבל אם אמר לו כל מה שעזי גוזזות וחולבות וכוורתו רודה הן רב הן מעט מוכר לך בכך וכך, מותר, שהוא קרוב להפסד כמו לשכר".

²⁷ ע"י בהו"ד בביאורים ס"ק י"ג שכתב מהשמ"ק דאף דלא קנה מידו מותר כיון דדרך מו"מ הוא

²⁸ שו"ע ונו"ב קעג י

²⁹ ואף על גב דקאי גם כן בקרוב להפסד כמו לשכר, כגון באחריות ברד או קרח או גשמים שמפסידין אסור

³⁰ ועוד דהתם אין רגילות לזלזל בשביל המתנה שאינם אלא יום או יומים, לכן מותר כשמקבל עליו שכר והפסד שכך יכול להפסיד כמו להשתכר, הלכך אפילו ימצא יותר מן הדמים שנתן לא הוי אגר נטר. אבל

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

פרדיסים שצריך עוד המוכר לעבוד ולטרוח בה הרבה בעבודה וזה עושה הכל לטובת הלוקח³¹, ומיחזי יותר כריבית מבכולם.

אם מקנה בקנין גמור את האילן לפירותיו מותר³².

ה. ומודי רב בתורי דנפיש פסידייהו

מותר לקנות³³ עגל בזול, ולהניחו ביד המוכר עד שיגדל, שאם ימות או יכחיש הוא ברשות לוקח, והמיתה דבר מצוי תמיד³⁴.

ו. להנהו דשבשי שבשא הפוכו בארעא כי היכי דקני לכו

גופא דארעא ואי לא הוא לכו בהלוואה ואסור

המקדים³⁵ מעות לבעל כרם על השריגים ועל הזמורות לכשיכרתו שהם ביוקר, והוא קונה אותם עכשיו בזול ומקדים המעות וממתין עד שיבשו ויכרתו, אסור, אלא אם כן היפך בהם בעודם מחוברים להתעסק בעבודתם ולקנות אותם, שאז הוי כקונה אילן לזמורותיו ומותר.

ז. להנהו דמנטרי באגי פוקו הפוכו בני דרי

שומרי השדות³⁶ שהם שומרי הקמה עד הקציר ובעלי השדה חייבים ליתן שכירות מיד אחר הקציר, אסור להוסיף להם בשכרם אם יש שכר קבוע

פרדסים שקונין בעוד שהוא בוסר, ומשום הקדמת המעות עד הבציר שהוא זמן רב אוזיל גביה, מיחזי מפי כאגר נטר, ואף על גב דהתם נמי זימנין דאית בהו תיוהא כגון ברד או קרח או גשמים ומפסיד הכל, לא חיישי אינשי להכי דלא שכיח הוא.

³¹ וכתבו התוספות הא דאסור בפרדס כאן יותר ממשכנתא דסורא דשאני התם שקונה הקרקע מעכשיו לפירותיה אבל פרדס אינו זוכה בשום דבר והוה זווי הלוואה גביה עד הבציר. מ"ז שם טו

³² ברית יהודה פרק כה סעיף ד מבכס"מ

³³ שו"ע ונו"כ שם

³⁴ הוצרך בעגל לטעם שהמיתה מצויה תדיר היינו משום שהמוכר חסר שצריך ליתן מזונות ולטרוח בהם עד שיגדילו אבל כשלקחן והמזונות יהיה על הלוקח בלאו האי טעמא מותר. הו"ד שם

³⁵ שו"ע ונו"כ שם יא

³⁶ שו"ע ונו"כ שם יב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

בשוק כדי שימתינו אחר הדישה ומירוה³⁷, אלא אם כן יסייעו גם כן להדש ולהבר, שאז מושבת פעולת שכירותם עד כלות הגורן ואין שכירות משתלמת אלא לבסוף, לכך מן הדין אין צריכין לתת להם גם שכר השמירה עד לבסוף ואין כאן שכר המתנה אלא הוזלה.

וכן בכל פועל אסור להוסיף בשכרו הקבוע, אם אינו משלם מיד, וגם אם אין לו שכר קבוע אסור להוסיף בשכרו כדי שימתין לקבלת השכר, אלא אם ממשיך בעבודתו אצלו אפילו אם אינו עושה את עיקר עבודתו אלא סיוע קל.

ואם רוצה לתם להם תוספת שכר סתם ללא המתנה בעת הפרעון אין בזה איסור כלל³⁸.

**ח. דנולי עלמא שקלי ארבעה ומסלקי לאריסא בניסן מר נטר
להו עד אייר ושקיל שיתא ... ארעא לאריס משתעבד ...
ומרוזחנא להו בכמה**

מותר להוסיף³⁹ לאריס אהוויים בחלקן בפירות כדי שימתין ויקבל לאחר זמן פרעונו⁴⁰.

דף עג:

**ט. רב מרי בר רחל משכנ ליה ההוא נכרי ביתא הדר זבנה
לרבא נטר תריסר ירחי שתא שקל אגר ביתא ... השתא
כדיניהם עבדינו לך ... אנא נמי לא שקילנא מינך אגר
ביתא עד דמסלקנא לך בזוזי**

³⁷ נראה דמיירי שיש שער ידוע לפועלין, אבל אם אין השער של שכירות פועלים ידוע והוא בתחלת שכירות הוי כמוכר במרשא דשרי. אי נמי מיירי שמוסיפין להן אח"כ כדי שימתינו השכירות, אז צריכין לסייע חו"ד שם

³⁸ שער דעה אות ט'

³⁹ רמב"ם הלכות מלוה ולוה פרק ח הלכה ה

⁴⁰ שאין זה שכר המתנה אלא שכירות החדש כמתחלה ואף על פי שמתנה לו המתנת הד' סלעים אין זה אלא כמשנה זמן שכירותו ופורע הכל לזמן שקבע עכשו. מאירי כאן

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

גוי שלוחה מישראל ומשכן בית⁴¹ או שדה לישראל, והישראל המלוה דר בו או אוכל פירות, ואחר כך הלך הגוי ומכרה לישראל אחר, אין הישראל הראשון צריך להעלות שכר לישראל השני שקנאה מהגוי, אלא דר בתוכו בהנם עד שיתן לו הגוי מעותיו, ואין זו ריבית שדר בבית זה שהלוה עליו חנם והוא של ישראל, שהרי אין הישראל חייב לו כלום אלא הגוי⁴². אף אם קיבל הישראל הקונה לפרוע את חובו של הגוי אינו צריך המלוה להעלות לו שכר, שמכיון שבא מכח הגוי ובדיניהם הרי הוא כמכור לו עד שיהא נפרע, לא יפה כוחו מכח הגוי, וכשפודה אותו הרי המלוה כחוזר ומוכרו ל⁴³.

וכן הדין במשכון מטלטלין⁴⁴, בגוי שלוחה מראובן ומשכן גוי אצל ראובן ואח"כ מכרו הגוי לשמעון, ולאחר זמן בא שמעון לפדות המשכון מיד ראובן, חייב לשלם לראובן הקרו והרבית ואפילו הריבית שהתוספה אחר שקנה שמעון אף על פי ששמעון נותנו משלו, שהרי שמעון אינו לא לזה ולא ערב, ומה שנותן נותן בעד קנין שגם באלו המעות קונהו.

י. דיהבי זוזי אחמרא בתשרי ומבחרי לה בטבת ... אחמרא

קא יהבי אחלא לא קא יהבי מעיקרא דחמרא חמרא דחלא

חלא ההיא שעתא הוא דקמבחרי

כבר התבאר לעיל דף סד. שמותר⁴⁵ להקדים מעות על יין בשעת הבציר, על מנת שיתן לו יין טוב בניסן, ולא חשיב ריבית מה שהמוכר מקבל עליו בשביל הקדמת המעות האחריות שהוא יעמיד לו יין טוב, ואם יחמיץ יהא באחריותו, מכיון שכשהחמיץ בסוף נודע למפרע שמקח טעות היה, וחייב

⁴¹ שו"ע ונו"כ קעב ה

⁴² ואם הישראל הקונה ממתין לגוי ואינו כופה את הגוי לפדותו מאי איכפת לו לישראל המלוה, בזה אין הישראל בעל חוב שלו.

⁴³ ט"ז יא ש"ך ל

⁴⁴ רמ"א שם

⁴⁵ שו"ע ונו"כ שם יג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

זה להחזיר לו מעותיו או להעמיד לו יין טוב כמו שהתנה⁴⁶. אולם לא יעמיד לו יין אחר אם התיקר.

ומטעם⁴⁷ מותר להקדים גם כן מעות אפילו על חבית ידוע של יין, ולהתנות עם המוכר שאם יוזל או יתייקר עד זמן מכירת היין⁴⁸ יהיה ברשות הלוקח ואם יחמיץ יהיה באחריות המוכר, לא שנא משכו הלוקח לרשותו לא שנא לא משכו⁴⁹, אלא הניחו ברשות המוכר, שמה שמקבל עליו המוכר אחריות החומץ אין זה משום הקדמת המעות אלא משום תנאו⁵⁰.

אבל אם לא קבל עליו הלוקח אחריות הזול הרי זה אסור אפילו משכן הלוקח לרשותו, שבשביל הקדמת המעות קבל עליו המוכר אחריות הזול, והלוקח עומד קרוב לשכר ורחוק להפסד.

יא. רבינא הוה יהיב זוזי לבני אקרא דשנוותא ושפני ליה

טפי נופיתא ... מי שרי

עיקר איסור⁵¹ הריבית שהקפידה עליו התורה אינו אלא בהלוואה, שכן משמע (ויקרא כה פסוק לו) את פספס לא תתן לו בנשך הלוואה משמע, שכן אמר שלמה (משלי כה פסוק ח) מרבה הוננו בנשך וגו'. ודוקא כשקוצץ עמו בשעת ההלוואה, מדכתיב לא תתן, משמע אשעת נתינת הכסף קפיד רחמנא. אבל משום חומרות איסור הריבית אמרו חז"ל שאפילו אם בשעת הפרעון נותן לו יותר ממה שהלוה לו ולא התנה עמו מעולם ואינו אומר לו

⁴⁶ ומטעם משום דקים להו לרבנן שכל יין שבסופו טוב גם תחלתו היה יין, וכל שמחמיץ לבסוף גם מתחלת עשייתו היה חומץ והיתה קלקולו בתוכו, אלא שלא הורגש בעודו תירוש מחמת מתיקותו, וזה לא היה יכול לברור הטובים מן הרעים ועכשיו שנתגלה הוא בורר לו יינו שקנה, אם ימצאנו טוב מקחו קיים ואם ימצאנו רע אין זה מקחו שקנה, כי הוא לא נתן מעות רק איין לא אחומץ.

⁴⁷ שהרי כיון שמקח טעות נמצא שהמעות הלוואה ועתה מחזיר לו יותר ממה שקיבל. חו"ד שם יט

⁴⁸ עיין שו"ע הרב שכתב עד זמן שיש לחוש בו שמא תתייקר הסחורה.

⁴⁹ ש"ך כח

⁵⁰ וכיון שהחמיץ נתגלה למפרע שחבית זה היה חומץ מעיקרו אלא שלא הורגש עד עכשיו, ובמה שקבל עליו הלוקח אחריות הזול הרי קאי קרוב להפסד כמו לשכר. ועיין יד אברהם שמטעם זה אם החמיץ בשעת הזול נותן לו רק מה ששעה החימוץ ולא בזמן מתן מעות, ובערך ש"י מהדו"ב ד"ה והנה חלק וכתב שמחזיר לו דמיווכן משמע בחו"ד יט

⁵¹ שו"ע ונו"כ קס ד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

שנותנו לו בשביל ריבית אסור⁵², כמו שיבואר להלן דף עה: בעוה"ת דמחזי כריבית, ורחמנא לבא בעי. ודוקא שבאו לידו המעות מתחלה דרך הלואה, אבל אם⁵³ דרך מקח וממכר באו לידו ואחר כך הוסיף לו בחזרת המעות לא אסרוהו, כשנותנו לו סתם ואינו אומר בשכר מעותיו⁵⁴, שהרי זה כחוזר וקונה ממנו. וכגון שלקח ממנו בדרך פסיקה ובשעת פרעון הפירות נתן לו פירות יותר,

אבל אם התחייב לו ממון כגון שלקח סחורה בהקפה⁵⁵, אין חילוק בין אם נתחייב לו בדרך הלואה או מכח מכר כל שפורע לו יותר אסור⁵⁶.

יב. ארעא לטסקא משענדא ומלכא אמר מאן דיהיב טסקא ליכול ארעא

⁵² הקשה בפרישה דבח"מ סי' רל"ב אמרינן דמי שלקח מעות מחבירו ומצא בו יתרון בכדי שאין הדעת מועה א"צ להחזירם לו דאמרינן מתנה יהיב ליה או מגזל גזליה ואבלע ליה בחשבון וי"ל דהתם קאי אמכר אבל בהלואה תולין ברבית ולא במתנה אבל קשה דהמור (והמחבר שם סעיף ב') כתב דה"ה בהלואה דינא הכי ונ"ל דשאני התם שאינו מזכיר לפניו שנותן לו היתרון מה שאין כן כאן דאומר תקבל ממני יתר על חובי אלא שאינו מזכיר דבתורת רבית או מתנה נותנם לו וסבירא ליה להרמב"ם דמותר דאמרינן מתנה נותן לו והרא"ש וטור סבירא להו דשאני הכא כיון דמזכיר לו היתרון עכ"ל ובש"ך ד הקשה על זה וכתב נראה לי דודאי היכא דאיכא למתלי ברבית ובמתנה אסור משום דמחזי כריבית ובח"מ איירי בגוונא דלא מחזי כריבית כגון שהיו המעות בידו דרך מכר ומ"ש הט"ו שם המקבל מעות מחברו בין שהם במכר בין בהלואה בין בפרעון כו' רצה לומר בהלואה שהלואה מצא יתרון ופרעון רצה לומר פרעון חוב של מכר א"נ מיירי בפרעון הלואה ובגוונא דליכא למיחש לרבית.

⁵³ רמ"א שם

⁵⁴ ש"ך שם ה ועי' בהגהות יד אברהם שכ' וז"ל דדוקא כשנותן לו דבר מועט שאינו ניכר שבשביל מעותיו שהיו במלין אצלו הוא נותן לו אבל אם נותן לו הרבה אסור דהו"ל כמפרש

⁵⁵ ועי' בחכמת אדם כלל קל"א סעי' ו' שכ' לחלק בזה דהא דמותר בדרך מכר היינו כשהיה המעות בידו בדרך מקח וממכר להתעסק בו בזה שייך ג"כ אוזילי קאמזיל שלוקח ריוח בפחות ממה שהתנה עמו אבל אם נתן לו סחורה בהקפה על זמן ועיכב זמן הפירעון ולא סילק בזמנו ואח"כ נותן לו יותר בחנם אף על פי שאינו מזכיר לו שהוא משום עכיבת ממון אפ"ה אסור דבזה לא שייך אוזילי קא מוזיל ועוד כיון שזוקף עליו במלוה יש לו כל דין מלוה עיין שם אמנם לפמ"ש מהבית מאיר והגרעק"א מבואר דלאו דוקא אם עיכב זמן הפירעון ולא פרע לו בזמנו אסור דאפי' אם לא עיכב הזמן פירעון אלא כל שהי' המכירה בהמתנת זמן אסור בפורע לו יותר כמו בהלואה דאסור אפי' לא עיכב זמן הפירעון, ועי"ש עוד בחכמת אדם שכ' מהמשל"מ פרק ב' מהלכ' מלו"ל הלכה י"א בשם מהריב"ל דדוקא אם נותן פירות יותר מאותו המין סחורה שלקח ממנו מותר אבל כששלח לו דורן ממין סחורה אחרת דליכא למימר אוזילי קא מוזיל גבי' אסור עיין שם.

⁵⁶ חי' רע"א מב"י בשם תלמידי הרשב"א גלא כש"ך

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

כבר התבאר במסכת גיטין דף י: ובב"ק דף קיג: שהלכה⁵⁷ היא "דינא דמלכותא דינא"⁵⁸ כלומר חוקי המלכות בענייני ממונות הינם ברי תוקף בדיני ישראל.

עיקר דין זה של דינא דמלכותא דינא יש שכתבו שאינו מן התורה אלא מדבריהם⁵⁹ ורוב האחרונים חולקים וסוברים שהוא מן התורה⁶⁰.

לפיכך שדה ששייכת למלכות⁶¹, והמלך היו⁶² דינו שכל שלא יתן המס שעל השדה תהיה השדה לנותן המס, וברח בעל שדה אחד מפני המס ובא אחר ונתן מס שעליה למלך ואכל פירותיה, אין זה גזל אלא אוכל הפירות ונותן המס עד שיחזרו הבעלים.

אולם התבאר שם עוד שדינא דמלכותא י"א⁶³ שאינו דין אלא במלכי אומות העולם, מפני שהארץ של המלך ויכול לומר להם אם לא תעשו מצותי אגרש אתכם מן הארץ והוא הדין במלכי ישראל שבחוץ לארץ, אבל⁶⁴ במלכי ישראל שבארץ ישראל לא יוכל לומר כן, לפי שארץ ישראל כל ישראל שותפים בה, וירושה היא לנו מאבותינו להדיוט כמלך, ונתחלקה לכל אחד ואחד מישראל, ואינה של מלך⁶⁵, ומלכי ישראל אין דינם דין אלא על פי התורה⁶⁶.

⁵⁷ ללא חולק עיין ריטב"א כאן

⁵⁸ שו"ע ונו"כ חו"מ קד ב, שסט ו, וברמ"א סי' ג סעי' ד, סח א, עד ו, קסב א, רז טו, רלו ט, רנט ז, שנו ז.

⁵⁹ ב"ש סי' כח ס"ק ג. שו"ת חבצלת השרון חו"מ סימן ח

⁶⁰ אבני מלואים שם, שו"ת חת"ס יו"ד סי' שיד. ועי' שו"ת דבר אברהם שם שהארץ להוכיח מראשונים שהוא מן התורה, ועי' שו"ת בנין ציון ח"ב סי' טו.

⁶¹ פירוש בימיהן היו גוף השדות למלך וישראל ועובדי כוכבים היה מנהגם להחזיק בהן לחרוש ולזרוע ונותנין בכל שנה חלק קצוב מס מהן למלך וע"ז אמר שאם היה דין המלך כו' אין זה גזל ובודאי אם היה גוף השדה של ישראל אז אף שצריך ליתן מס דבר קצוב למלך א"י להפקיע מידו כל פירותיו בשביל שלא נתן המס, וביאור הדבר שהרי התבאר בגיטין וב"ק שם שאין משום דינא דמלכותא יכולת להקנות לאחרים.

⁶² שו"ע ונו"כ חו"מ שסט י

⁶³ שו"ת הרשב"א ח"א סי' תרלו

⁶⁴ ר"ן נדרים כח א בשם תוס'; נמוק"י שם; רשב"א שם בשם הר"א (ממ"ז) ובתשובותיו שם בשם רבותינו הצרפתים ובח"ב סי' קלד בשם; או"ז ב"ק סי' תמו.

⁶⁵ . או"ז ב"ק שם. ועי' או"ז שם בראיתו מסקריקון ביהודה לענין כשאינו משהו גזרותיו, משמע שסובר במלכי אומות העולם אף בארץ ישראל דינא דמלכותא דינא, ועי' סי' עבודת עבודה על ע"ז למהרש"ק כא א שבא"י אף במלכי אוה"ע אין דיניהם דין

⁶⁶ ועיין פתחי חושן שם ועפ"י האמור יתכן שאף אם נאמר שמצד דינא דמלכותא לא שייך בא"י כדלהלן. מ"מ בזמננו כשהשלטון נבחר ע"י רוב בני המדינה (וכ"ש לגבי אלה המשתתפים בבחירות) יש מקום לומר שעכ"פ אין דינו כגזלן, ולאידך גיסא יש לומר שכל שלטון של ישראל המתנהג שלא עפ"י תורה, וכ"ש במעשים שהם נגד דיני התורה, אינו בכלל זה. ויש לדון עוד דאפשר שלא דנו מכח דינא דמלכותא אלא בעניינים של מסים

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ויש חולקים⁶⁷ וסוברים שאין הבדל בין מלכי אומות למלכי ישראל בדינא דמלכותא בכל דבר, לפי שזה משמירת עמו כדי שלא יזוקו הישראלים הדרים פרוצים בין השכנים ויהיה בזה נזק המלך ודין מלכי ישראל שוה לדין האומות בדבר זה⁶⁸. וכן במלכי אומות העולם שבארץ ישראל יש סוברים שאומרים אף בהם דינא דמלכותא דינא⁶⁹.

י"א⁷⁰ שאף להסוברים שבמלכי ישראל אין אומרים דינא דמלכותא דינא, אין הדברים אמורים אלא במסים ומכס שמטיל על כרחם, שאין אומרים בהם בני המדינה רצונם בכך, אבל במנהגים ונימוסים שהם לטובת⁷¹ המדינה⁷², לדברי הכל אין לחלק בין מלכי ישראל למלכי אומות העולם.

וכיוצא בזה, אבל בחוקים הנוגעים לשמירה על הנפש והרכוש, כגון חוקי תנועה וכיוצא בזה, ואפשר שאף בדיני ממונות הנוגעים לכל בני המדינה, אין צריכים לדין דינא דמלכותא, וכמו שאמרו הוי מתפלל בשלומה של מלכות שאלמלא מוראה איש את רעהו חיים בלעו, ויש כח ביד כל שלטון העושה לטובת בני המדינה לחוקק חוקים ולענוש ולקנוס לכל מי שיעבור עליהם, ועי' להלן בעניני מסים, ועי' עוד בדיני נזיקין בדיני מוסר. ועוד נראה שבזמננו שעיקר המסים מיועדים לטובת התושבים, כגון כבישים ותאורה, ביוב ונקיון וכיוצא בזה א"צ לדינא דמלכותא, ואף כשחלק מהמסים מיועדים לדברים אסורים, כבר כתבתי לעיל מדברי המהרי"ק שבמקום דינא דמלכותא אין בזה איסור, ואף במקום שאין משום דינא דמלכותא אם אינו לע"ז נראה שאין האיסור אלא משום מסייע, וכל שנוטלים שלא מרצונו אף משום מסייע אין בזה, ועדיין צ"ע, ועי' להלן בדין העלמת מס

⁶⁷ רמב"ם גזלה ואבדה פ"ה הי"א ובפ"ה"ש לנדרים כח א; שו"ת הרשב"א ח"ב שם; מאירי נדרים כח א; מוש"ע שסמ"ו ועי' ב"י שם שמוכח כן מהסוגיא בב"ק ק"ג א.

⁶⁸ שו"ת הרשב"א שם, וכ"כ במאירי נדרים שם הטעם שקיי"ל האמור בפרשת מלך מותר בו, אלא שמשמע קצת מלשונו שם שאפילו אם מלך אסור מ"מ משום דינא דמלכותא דינא יש בו. ועי' מגדל עוז ורדב"ז מלכים פ"ד ה"א שעל דיני מלך ישראל שכ' הרמב"ם שם משום מלך מותר בו כתבו ג"כ דדמ"ד.

⁶⁹ עי' רשב"א בתשו' ח"ב שם וכן בתשובתו שבב"י סי' סב ושפח במעשה של ר"א בר"ש בב"מ פ"ג ב שדן גנבים וכ' שהוא ממשפט המלוכה וזה היה בא"י, וכן או"ז ב"ק שם בשם הרא"ם דן בענין דד"מ, ומ' קצת שאפילו אם במלכי ישראל אין אומרים דדמ"ד, שהרי הרא"ם ברשב"א נדרים סובר שבמלכי ישראל אין אומרים דדמ"ד, עי' לעיל. על תוקפם ההלכתי של חוקי מדינת ישראל ראה מש"כ בקובצי התורה – והמדינה, ת"א תש"ט – תשי"ב; וס' הלכות מדינה ג"ח, ירושלים תשי"ב – תשמ"ו.

⁷⁰ שו"ת חת"ס חו"מ סי' מד

⁷¹ ועיין חזו"א חו"מ ליקוטים סימן מ"ו, שכתב כי במקום בו אין המלכות מקפדת על הדינים, ובאם הצדדים מקבלים על עצמם רב לדון היא מאשרת את משפטו, כי אז אין קיימת ההלכה של דינא דמלכותא דינא בקנינים, שכן המלכות אינה מקפידה עליהם. ועיין פסקי דין של בתי הדין הרבניים בישראל חלק כא עמוד

131

⁷² ולכן לדוגמא חוק הגנת הדייר נתקבל בבתי הדין כחוק המחייב גם ע"פ ההלכה וכן פסק בית הדין ירושלים בפסק דין של הגר"י עדס ז"ל, הגר"ש אלישיב שליט"א, הגר"ב זולטי ז"ל בפסק דין תיק 1228/תשי"ד (לא פורסם) בו נאמר בזה"ל "והנה בעיקר חוק הדירות הנהוג בזמנינו שהמשכיר אינו יכול להוציא את השוכר מהדירה גם לאחר תום תקופת השכירות לפי החוזה שנעשה ביניהם בשעת השכירות אם זהו לפי דין תורה, עיין בשו"ת אמרי יושר סימן קנ"ב שפוסק הלכה למעשה שחוק הדירות שנעשה ע"י הממשלה בזמן דוחק בדירות שהמשכיר אינו יכול להוציא את השוכר מהדירה ואינו יכול לדרוש הוספה על שכ"ד זהו דין תורה דינא דמלכותא דינא. ועיין בשו"ת חת"ס סופר חלק חו"מ סימן מ"ד שדינא דמלכותא דינא לגבי תקנת והנהגת

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

יג. הני רבנן דיהבי זוזי אכרגא דאינשי ומשעבדי בהו טפי ... מוהרקייהו דהני בטפסא דמלכא מנח ומלכא אמר מאן דלא יהיב כרגא לשתעביד למאן דיהיב כרגא

וכן מלך⁷³ שגזר שכל מי שיתן ויפרע מס הקצוב בשביל חבירו ישעבד בחבירו שלא נתן המס, ובא ישראל ונתן מס בשביל עני אחד, הרי זה עובד בו באותו עני משום דינא דמלכותא דינא וכאילו היה עבדו, שכיון שהוא נתן המס בעדו הרי הוא כאילו הוא מכור אצלו כעבד עברי⁷⁴ שנמכר לו בב"ד, לפיכך יש לו דין עבד עברי שאסור⁷⁵ לעבוד בו עבודת עבד, כגון שיוליך אחריו כליו לבית המרחץ, או יחלוץ מנעליו. ואין צריך ג"כ⁷⁶ גט שחרור לפי שאין גופו קנוי לו, כיון שהוא ישראל. אבל אם הוא עובד כוכבים ונמכר בעד המס, הרי הוא כעבד כנעני לכל דבר.

יד. ראית שאינו נוהג כשורה מנין שאתה רשאי להשתעבד

בו

במקרה הנזכר אם ישראל חבירו אינו נוהג כשורה, מותר להשתמש בו כעבד כנעני⁷⁷. שאף על גב דגבי ישראל כתיב (ויקרא כה פסוק מו) **בְּאֲחֵיכֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ בְּאֲחֵיו לֹא תִרְדֶּה בּוֹ בְּפָרְךָ**, מכל מקום אנשים שאינם נוהגים

המדינה שלא יפסקו חיותא, כו"ע מודים שגם במלכות ישראל קיימת" הרי דביה"ד רואה בחוקי הגנת הדין שנחקקו ע"י המדינה ומטרתם תקנה ותועלת לצבור שהם מחייבים מדינא דמלכותא דינא לכו"ע. למסקנה זו מגיע ג"כ ביה"ד הרבני הגדול בירושלים בפסק דין של הרה"ג הרשל"צ י' ניסים ז"ל – יבל"ה, הגר"ש אלישיב שליט"א, הגר"ב זולטי ז"ל, מובא בפד"ר כרך ו' עמודים 377 – 382, תיק ערעור 127/תשכ"ו, דענינים שיש בהם תקון לחיי המדינה הכל מודים שדינא דמלכותא דינא גם בא"י וקביעה זו נתבססה שם ג"כ על דברי החתם סופר בתשובותיו חלק חו"מ סי' מ"ד שהובאו בפסק הדין הראשון שהובא לעיל. עיין פסקי דין של בתי הדין הרבניים בישראל חלק מז עמוד 310

⁷³ שו"ע ונו"כ שם יא

⁷⁴ לבוש וסמ"ע שם יח

⁷⁵ וזהו מש"כ בשו"ע יו"ד רסז מז מותר להשתמש בו יותר מדאי, אבל לא כעבד. היינו עבד כנעני וכמ"ש בבאר הגולה שם ל

⁷⁶ שו"ע יו"ד רסז מז

⁷⁷ שו"ע יו"ד שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

עצמם כשורה מותר⁷⁸ לרדותם בחזקה ולהשתעבד בהם, ולמדוה מקרא דסמיך מילת באַחיקם למילת תַעֲבָדוּ, דכתיב (שם) לְעֵלָם בָּהֶם תַעֲבָדוּ, וזה מדבר כשאינו נוהג כשורה.

טו. האי מאן דיהיב זוזי לחבריה למיזבן ליה חמרא ופשע ולא זבין ליה ... אפילו יין סתם נמי לא

נתן מעות⁷⁹ לשלוחו לקנות סחורה⁸⁰, ולא קנה אין לו עליו אלא תרעומת⁸¹, ונקרא רמאי ורשע⁸².

אם ידוע שקנה במעות המשלח, מוציא ממנו הסחורה בעל כרחו. אע"פ שנתכוין לקנות לעצמו⁸³.

⁷⁸ שו"ע ונו"כ שם טו

⁷⁹ שו"ע ונו"כ חו"מ קעג א

⁸⁰ בשו"ע כתב לקנות לו סחורה ידועה, וכתב הסמ"ע (סק"א) דלאו דוקא שאמר לו קנה לי בגד פלוני מאיש פלוני, אלא שאמר לו קנה לי בגד, ואפ"ה יש לו עליו תרעומת, מיהו גם כשאמר לו קנה לי מאיש פלוני אין לו עליו אלא תרעומת, ומשמע שאם אמר לו קנה לי סחורה סתם, אין לו עליו אפילו תרעומת, וביו"ד (סימן קעז סעיף מ) כתב הנותן מעות לחבירו לקנות לו פירות וכו', ומשמע כדברי הסמ"ע, והט"ז כתב דנקט סחורה ידועה משום סיפא.

⁸¹ הוא מה שאמרו בירושלמי (פרק איזהו נשך) המבטל כיסו של חבירו אין לו עליו אלא תרעומת. ומשמע מדברי הפוסקים שמ"מ חייב מדיני שמים כמו גרמא, כן כאן אם נגרם לו נזק כגול שהיתה הסחורה בזול וכדומה.

⁸² בשו"ת נוב"ת (אהע"ז סימן עא ועב)

⁸³ שו"ע ונו"כ שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

יש אומרים⁸⁴ שהעושה שליח בשכר לקנות, והיה מצוי אז לקנות בזול ולא קנה, חייב לשלם מניעת הריוח, וכן שליח למכור ולא מכר והזולה הסחורה או נפסדה⁸⁵.

טז. ואסמכתא לא קניא ... אם אוביר ולא עביד אשלם

במיטבא

"אסמכתא לא קניא" כמו שכבר התבאר במסכת נדרים דף כז. ולעיל דף מה: ודף סו. שהתחייבות שאדם מקבל על עצמו כלפי חברו, מתוך הנחה מוקדמת שלא יצטרך לבסוף למלא אחר ההתחייבות, כיון שבטוח הוא שיוכל לקיים את התנאי שבאי קיומו תלה את ההתחייבות, כך שאין גמירות דעת בשעת ההתחייבות לקיים את ההתחייבות. הוא הנקרא "אסמכתא".

לפיכך קניין או התחייבות הנעשה בדרך אסמכתא אינו קונה⁸⁶, ועיקר הטעם שבאסמכתא אינו קונה הוא משום שכל שאינו גומר בדעתו אלא תולה בדבר אחר אם יתקיים או לא יתקיים, הרי אינו מקנה בקניין גמור⁸⁷,

⁸⁴ נה"מ (סימן קפג סק"א) (וכתב בערוה"ש דהיינו דוקא כשנתן לו מעות, ונראה כוונתו שאם לא נתן לו מעות אף על פי שהשליח הסכים להלוות לו, אינו חייב לשלם כשחזר מרצונו להלוות לו), שבשליח בשכר שנתן לו בקבלנות חייב לשלם למשלח כל מה שהיה יכול להרויח אילו קנה בציווי המשלח (וכתב בערך ש"י (סימן קפה) בהא דש"ש אינו חייב לדעת כמה פוסקים עד שימשוך, אף על פי שקיבל לשמור ונסתלקו הבעלים, דכל שלא משך ולא קיבל השכירות יכול לחזור בו), והסביר הריטב"א (שם) דכיון שסמך עליו בעה"ב ונתן לו מעותיו על דעת כן, הרי הפועל משתעבד מדין ערב, וזהו ענין חיובי פועלים ובעה"ב שחזרו בהם בדבר האבוד, עיין שם, אבל הרא"ש והנמוקי" (שם) הסבירו טעם החיוב דאיירי כשהתנה השליח לשלם לו מניעת הריוח, ולפי"ו אם לא התנה בפירוש פטור, ודלא כסברת הריטב"א. ובשו"ת הת"ס (חו"מ סימן קעה) כתב שאף שאר הראשונים סוברים לדינא כסברת הריטב"א שהייב מדין פועל, אלא דלא ניהא להו לפרש הסוגיא כן, ולכן כתבו דאיירי כשהתנה, ונמצא להלכה דלכו"ע אם ההפסד הוא ברור פועל חייב, וכסברת הנה"מ, ועי' חו"א (ב"ק סימן כב סק"ג), ובמשפט שלום (סימן קעו סעיף יד). ובשו"ת מהרי"א הלוי (ח"ב סימן קמח) דחה דברי הנה"מ, וגם בדברי חיים (דיני שומרים סימן יח) כתב שרוב הפוסקים סוברים כדעת הרא"ש והנ"י שרק כשהתנה משלם ביטול כיסו, וכן באמרי בינה (דיני הלואה סימן למ) חולק על הנה"מ, וכן בהגהות חכמ"ש (ריש סימן קפג) חולק, עיין שם. ועי' עוד בחו"א (ב"ק סימן כב) שהאריך לדון בשיטות הראשונים בהך דולשפט ובדברי הנה"מ.

⁸⁵ עיין פתחי חושן חלק ג פרק יב הערה למ

⁸⁶ והב"ח בסימן רז (סוף ס"ק מז) הקשה מ"ש אסמכתא מכל דיני תנאי. והש"ך ס"ק יח תמה עליו, ובקצה"ח סק"א תמך בדברי הב"ח, ובמשפט שלום סימן רז סעיף יג ד"ה עוד העלה הביא בשם ספר ארעא דרבנן סימן עא שהביא מדברי רש"י בשבועות דף מז ד"ה משחק בקוביא שכתב גבי אסמכתא שאינו גולן מדאורייתא.

⁸⁷ ובדין אסמכתא בעכו"ם, עי' מג"א סימן תמא סק"ב שנחלקו בזה הפוסקים, ובשו"ת הת"ס הנ"ל הסביר דהראב"ד ס"ל דאין דין אסמכתא לעכו"ם, משום שמן התורה אסמכתא קניא, אלא שחכמים תיקנו להפקיע קנין שנעשה שלא ברצון גמור, ובעכו"ם לא תיקנו, והניחו על דין תורה, ולהרמב"ם אפילו אם נאמר דס"ל

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

התחייב לעשות דבר שבידו לעשות ואם לא יעשה התחייב לשלם סכום שהפסידו, אין בו משום אסמכתא, אבל אם התחייב לשלם לו יותר⁸⁸ ממה שהפסידו⁸⁹, ה"ז אסמכתא⁹⁰, ולכן המקבל שדה מחבירו לעבדה והתחייב שאם לא יעבוד ישלם כפי ההפסד חייב, ואם התחייב יותר מההפסד פטור.

דאסמכתא לא קניא הוא מדרבנן ובעכו"ם לא תקנו, היינו שישראל מעכו"ם קונה באסמכתא, אבל עכו"ם מישראל אינו קונה, דהשתא מישראל הפקיעו כ"ש מעכו"ם. ועיי"ש מ"ש בדין קנין באסמכתא בדיניהם. ועיי' דברי גאונים כלל א סימן א ובמשפ"ש שציינו לכמה אחרונים שדנו בזה, ועיי' שד"ח כללים מערכת ג אות נה ס"ק יז, ועיי' שו"ת בית יצחק יו"ד ח"ב קו"א סימן יב.

⁸⁸ בפוסקים הוזכר גזים, וכן הוא בגמרא גבי המקבל שדה, ומשמע שלכאורה דוקא כשיש גוזמא בדבר והוא רחוק מההפסד, אבל בראשונים הוזכר לשון מילתא יתירא, ומשמע שכל שהוא יותר ממה שחייב, ה"ז כגוזמא. ⁸⁹ כתב בנה"מ סק"י דכל ששניהם מפסידים או שניהם אינם מפסידים אינו בכלל גזים, ואם החיוב הוא למכירת מטלטלין בזמן מכירתם ובשווים ג"כ אינו בכלל גזים, אבל מכירת מטלטלין שלא בזמן מכירתן, וכן קרקע לעולם הוי בכלל גזים, עיי' שם ⁹⁰ רמ"א שם יג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

